

Anna Sobiecka
Akademia Pomorska, Słupsk

Regionalizm słupski – teoria i praktyka

Teoria¹

Zjawisko prowincji lub – jak niektórzy wolą – „małej ojczyzny” zajmuje we współczesnych badaniach historycznoliterackich² miejsce raczej dalekie, choć nie do końca nieobecne³. Co znaczące, oba określenia

---

¹ Obserwacje te powstały na marginesie rozważań skupionych wokół dziejów słupskich instytucji teatralnych (zob. A. Sobiecka, *Dzieje teatru w Słupsku 1945–2008. Zarys historyczno-dokumentacyjny*, Słupsk 2009). Warto jednak na wstępie zauważyć, iż sama koncepcja regionalizmu słupskiego Zbigniewa Zielenki wpisuje się bardzo trafnie w szersze badania kultury prowincjonalnej, o czym będzie mowa w dalszych rozważaniach.

² Nieco inaczej kategoria prowincji prezentuje się w badaniach socjologicznych oraz w badaniach z zakresu pedagogiki społecznej, gdzie odnaleźć można wiele prac z tego zakresu, np.: S. Ossowski, *Analiza socjologiczna pojęcia ojczyzna*, [w:] tegoż, *Z zagadnień psychologii społecznej*, Warszawa 1967; W. Theiss, *Mała ojczyzna: perspektywa edukacyjno-utyliitarna*, [w:] *Mała ojczyzna. Kultura – Edukacja – Rozwój lokalny*, red. W. Theiss, Warszawa 2001. Zagadnienie „małych ojczyzn” jest także przedmiotem rozpraw historyków, czego wyrazem jest praca: R. Wapiński, *Polska i małe ojczyzny Polaków. Z dziejów kształtowania się świadomości narodowej w XIX i XX wieku po wybuch II wojny światowej*, Wrocław-Warszawa-Kraków 1994.

³ Zagadnieniu prowincji poświęcona była między innymi konferencja naukowa zorganizowana w roku 1993 na Uniwersytecie w Białymstoku. Kwestii tej dotyczą także cykliczne spotkania etnograficzne w Sandomierzu pt. „Tradycja z przyszłością”, spośród których ostatnie (z roku 2007) odbywało się pod hasłem „Pochwała prowincji”. Por. *Doświadczenie prowincji w literaturze polskiej II połowy XIX i XX wieku*, red. E. Paczoska, R. Chodźko, Białystok 1993; „Polska Sztuka Ludowa – Konteksty” 2008, nr 2 [tu m.in. tekst Cz. Robotyckiego, „Prowincja” z antropologicznego punktu widzenia. Refleksja z perspektywy dylematów komunikacji kulturowej].

– prowincja, jak i „mała ojczyzna” – mają swoje jakże różne konotacje semantyczne. Terminy „prowincja” i „prowincjonalizm” prawie zawsze kojarzą się z czymś mniej ciekawym i niemal negatywnym, podczas gdy określenie „mała ojczyzna” jest nacechowana dodatnio, budzi zainteresowanie i pewien niedosyt. Można też zaryzykować stwierdzenie, iż określenie „prowincja” ulega współcześnie zasadniczym przemianom. Jeszcze w drugiej połowie XIX wieku w *Encyklopedii* Orgelbranda, wydanej w Warszawie w 1866 roku, „prowincja” oznaczała miejsce różne i przeciwstawne do stolicy państwa⁴. Obecnie prawie każde większe miasto aspiruje do tego, by być centrum, stolicą (kulturalną, ekonomiczną, przemysłową, naukową itp.) regionu, okręgu, powiatu czy też województwa, podpisuje różnorodne umowy partnerskie z ośrodkami i miastami tak w Polsce, jak i poza jej granicami, próbuje wreszcie zmieniać się niemal w każdy dostępny sposób, stawiając na nowoczesność i atrakcyjność. Można nawet odnieść wrażenie (może zresztą złudne), iż wszyscy żyjemy na prowincji, czyli wszędzie, gdzieś w niedookreślonym wymiarze przestrzennym. Aspiracje do tego, by wyrwać się spod swoistego „piętna prowincji”, jakkolwiek wartościowe i zasługujące na uznanie, nie zawsze się jednak udają.

Do kategorii prowincji można też podchodzić z perspektywy „małej ojczyzny”, która oznacza miejsce zamieszkania, ale i zakorzenienia człowieka, miejsce, które go kształtuje i z którym się na różne sposoby identyfikuje⁵. Wiesław Theiss poprzez „małą ojczyznę” określa zarówno realną przestrzeń geograficzną i społeczno-kulturową, jak też miejsce w pewien sposób symboliczno-mitotwórcze. Jego zdaniem przestrzeń „małej ojczyzny” nie musi pokrywać się z administracyjnie wyznaczonym obszarem gminy, małego miasta, wsi czy wielkomiejskiej dzielnicy. Jest to przede wszystkim przestrzeń pozbawiona określonych granic, pełniąca istotną rolę w budowaniu osobowej świadomości ludzi z nią się utożsamiających. To nade wszystko miejsce doświadczeń, przeżyć oraz formowania się indywidualnych osobowości i biografii. „Mała ojczyzna” to także płaszczyzna tworzenia się niezmiernie ważnych więzi lokalnego środowiska oraz zakorzenienia ludzi we własnej, lokalnej tradycji i historii⁶. Dlatego w przyjętej tu perspektywie badawczej „mała ojczyzna” będzie oznaczała szczególną przestrzeń psychofizyczną, po-

---

⁴ *Encyklopedia* Orgelbranda (Warszawa 1866, t. 1) podaje: „prowincja – pojęcie używane jako odróżnienie i przeciwstawienie wszelkich innych miejscowości w stosunku do stolicy państwa” (cyt. za: *Doświadczenie prowincji...*, s. 5).

⁵ Por. S. Ossowski, *Analiza socjologiczna pojęcia ojczyzna...*

⁶ Por. W. Theiss, *Mała ojczyzna: perspektywa edukacyjno-utilityarna...*, s. 11.

wstała w wyniku różnorodnych związków intelektualnych oraz emocjonalnych jednostki, zarówno z jej najbliższym otoczeniem, jak i lokalnym środowiskiem. Kategoria ta będzie korespondowała z koncepcją regionalizmu, przyjętą przez śląskiego badacza i literaturoznawcę, Zbigniewa Zielonkę⁷. Jego zdaniem

[regionalizm – A.S.] to nie hobby ani choćby nawet pasja indywidualnie realizowana. To żaden przypadek czy uzupełnienie do kultury «ogólnonarodowej». Więcej – to nawet nie propaganda folkloru. To nie tylko nasze korzenie – kultura ludowa, z której my wszyscy, ani powrót do źródeł, do pierwszego języka, do pierwszej ojczyzny. Owszem to wszystko mieści się w tym pojęciu, ale jest ono o wiele głębsze i szersze. To po prostu filozofia bycia międzykulturowego, ontologii kultury, życia twórczego w kulturze⁸.

Zielonka nie poprzestaje jednak na ogólnej kategorii regionalizmu jako wspólnoty języka, pamięci, historii miejsca, lokalnego obyczaju i swoistego „świato-oglądu”⁹. Kolejnym krokiem w głąb poznania oraz opisanie kultury najbliższego otoczenia człowieka staje się kategoria regionalizmu śląskiego¹⁰, która może okazać się bardzo istotna i adekwatna we właściwej ocenie jakości oraz ważności dokonań nie tylko śląskich instytucji teatralnych, ale także innych instytucji, współtworzących obraz lokalnej czy regionalnej kultury. Zdaniem Zielonki:

Region(alizm) – to korzenie i źródła. Bez korzeni nic nie wyrasta, bez źródeł nic, co wyrosło, nie rozwija się. [...] Region(alizm) to tradycja¹¹.

---

⁷ O kategorii regionalizmu pisano wcześniej m. in. w pracach: J. Kęcińska, *Zbigniew Zielonka a regionalizm*, [w:] *Materiały do poznania regionalizmu śląskiego*, t. IV, *Cykl opracowań w zakresie poznania krajobrazu naturalnego i kulturowego Pomorza Środkowego oraz przyczynków do historii miejscowych społeczeństw i współczesnych zagadnień społeczno-regionalistycznych*, aut. J. Dąbrowa-Januszewski i in., Śląsk 2001, s. 84–92; A. Kuik-Kalinowska, D. Kalinowski, *Idea „matych ojczyzn” w ujęciu Zbigniewa Zielonki*, „Acta Cassubiana”, red. J. J. Borzyszkowski, Gdańsk 2001, s. 61–67; A. Kuik-Kalinowska, D. Kalinowski, *Od regionalizmu do „matej ojczyzny”. O literaturze kaszubskiej w ujęciu Andrzeja Bukowskiego i Zbigniewa Zielonki*, [w:] *Tychże, Od Smętka do Stołema. Wokół literatury Kaszub*, Gdańsk–Śląsk 2009, s. 11–27.

⁸ Z. Zielonka, *Utopia czy wyzwanie*, „Regiony” 1994, nr 1, s. 115.

⁹ Tamże.

¹⁰ Por. Z. Zielonka, *Region i regionalizm śląski*, [w:] *Materiały do poznania regionalizmu śląskiego*, t. III, *Opracowania dotyczące problemów środowiskowych, kulturowych i socjologicznych Ziemi Śląskiej*, Śląsk 2000, s. 14–20.

¹¹ Tamże, s. 16. Zielonka jest zdania, że pojęcie prowincji jest nawet zaprzeczeniem pojęcia regionu, tak jak „prowincjonalizm jest wrogiem regionalizmu”. Trudno zgodzić się z tym stwierdzeniem. Wydaje się, że obie kategorie: prowincja oraz region(alizm) należą do nieco innego kręgu badawczego, jak również mają inne konotacje semantyczne, choć obie należą do kategorii typowo przestrzennych. Prowincja, ale bez pejoratywnych dookreśleń,

Tak pojmowany regionalizm słupecki, jak i wszelkie jego przejawy, w tym także badanie i poznawanie tradycji teatralnych miasta, będą warunkowały nie tylko jego zakorzenienie w lokalną i jakże ważną kulturę miejską, ale także możliwości dalszego rozwoju. W takim znaczeniu badanie dziejów słupeckiego teatru przyczyni się do poznawania różnych przejawów słupeckiego regionalizmu, np. istnienie teatru oraz jego funkcjonowanie będzie miało pośredni wpływ na rozwój miejscowego czasopiśmiennictwa, zwłaszcza w odniesieniu do funkcjonowania stałych rubryk teatralnych oraz wszelkich informacji kulturalnych. Rozpatrywanie prowincjonalnych, z natury małych dokonań teatralnych (zwłaszcza w odniesieniu do dokonań wielkomiejskich) w możliwie szerokim kontekście lokalnych korzeni i źródeł kulturowych, z pewnością określi ich należne miejsce oraz wkład w rozwój nie tylko samego miasta, ale przede wszystkim jego życia społeczno-kulturalnego. Tradycje teatralne – nawet tak małego i niestabilnego pod względem wartości artystycznych ośrodka, jakim jawi się teatralny Słupsk – w perspektywie badań regionalnych, a zwłaszcza regionalizmu słupeckiego, nabiorą, wraz z upływem kolejnych lat, zupełnie nowego znaczenia. Tym samym kategoria regionalizmu słupeckiego, zaproponowana przez Zielonkę, może okazać się najbardziej adekwatną do badania dziejów lokalnego teatru.

Kategoria kultury prowincjonalnej, rozumianej jako wariant wielopostaciowej kultury współczesnej, za sprawą nurtu badań antropologicznych – głównie antropologii kulturowej – przeżywa obecnie swój renesans, podobnie zresztą jak badania regionalne, utożsamiane przez niektórych z kategorią „małych ojczyzn”. Przy uwzględnieniu szeroko definiowanego zjawiska kultury prowincjonalnej, życie teatralne miasta spełniającego cechy społeczności prowincjonalnej/regionalnej/lokalnej będzie zaledwie wąskim wycinkiem życia kulturalnego w ogóle, jednakże będzie perspektywą niezwykle istotną. Prowincja rozumiana jako miejsce zamieszkania i samorealizacji lokalnej społeczności, ale także jako miejsce manifestowania określonych postaw społecznych, związanych z tym konkretnym miejscem (aspekt zadomowienia i utożsamiania się ze swoją małą ojczyzną), będzie również postrzegana jako czynnik budujący poczucie regionalnej/prowincjonalnej słupeckiej tożsamości¹². Z kolei jednym z istotnych przejawów owej samorealizacji będzie z pewnością tworzenie lub też uczestniczenie w możliwie szeroko

---

powinna być raczej rozpatrywana jako odpowiednik regionu, a nie jego zaprzeczenie – i to zarówno w sensie geograficznym, jak i kulturowym.

¹² Por. m.in. kolejne tomy serii *Materiały do poznania regionalizmu słupeckiego* (t. I– VIII, Słupsk 1999–2007).

pojmowanym życiu kulturalnym – w tym również teatralnym – regionu Pomorza Środkowego, w którym Słupsk usiłuje pełnić centralną rolę. Nie można też zapominać, iż budowanie oraz kształtowanie tożsamości kulturowej człowieka poprzez działania teatralne staje się coraz częściej przedmiotem dociekań zarówno teatrologów, jak i socjologów¹³. Uprawiania do tego definiowanie teatru jako zjawiska nie tylko artystycznego, ale także społeczno-kulturowego. Dariusz Kosiński stwierdza:

Teatr [...] stanowi swoiste jądro, paradygmatyczny model świata przedstawień, a kryteria i metody wypracowane dzięki badaniom nad nim mogą być – po odpowiedniej modyfikacji – zastosowane do badania wszystkich zjawisk, w których mamy do czynienia z podstawowymi aktami dramatykacji i przedstawienia¹⁴.

Teatr, rozumiany jako zmienna historycznie i kulturowo praktyka artystyczna¹⁵, to zdaniem Kosińskiego właściwy punkt wyjścia do badań zastanej rzeczywistości kulturowej, zwłaszcza w odniesieniu do teatru rozumianego jako instytucja społeczna¹⁶. Będzie ona obejmowała bardzo szeroki wachlarz zjawisk: grupy teatralne zawodowe, amatorskie, jak i prywatne, teatry-instytucje oraz zwykle ośrodki kultury ze swoimi działaniami teatralnymi, cykliczne festiwale teatralne, okolicznościowe przeglądy, okazjonalne jarmarki czy święta połączone z plenerowymi realizacjami przedstawień. Co ważne, wiele słupskich inicjatyw teatralnych wyrasta po części z lokalnych tradycji kulturalnych¹⁷. Związki teatrów z tradycją danego regionu są z jednej strony cechą charakterystyczną działań słupskich instytucji teatralnych, z drugiej trafnym sposobem na pogłębianie więzi łączącej te instytucje z lokalną kulturą i sztuką¹⁸. Podobnie pisze o tym Edyta M. Nieduziak, stwierdzając:

---

¹³ Por. np. E.M. Nieduziak, *Teatr lokalny miejscem działań kształtujących kulturową tożsamość człowieka*, „Ars Educandi”, t. II, Gdańsk 2000; też, *Poszukiwanie tożsamości kulturowej w działaniach teatrów lokalnych*, Sandomierz 2004.

¹⁴ D. Kosiński, *Teatra polskie. Historie*, Warszawa 2010, s. 17.

¹⁵ Tamże.

¹⁶ Por. także S. Świontek, *Wykład pierwszy. Polisemantyczność pojęcia „teatr”*, [w:] *Sławomira Świontka dwanaście wykładów z wprowadzenia do wiedzy o teatrze*, opr. i red. L. Kolaniewicz, I. Lewkowicz, M. Wójcik, Łódź 2003, s. 29–30.

¹⁷ Związki te zostały scharakteryzowane szerzej. Zob. A. Sobiecka, *Teatralna prowincja czynnikiem kulturotwórczym?*, [w:] też, *Dzieje teatru w Słupsku 1945–2008...*, s. 218–230.

¹⁸ Wśród najbardziej reprezentatywnych przykładów warto wymienić: nurt realizacji pomorsko-kaszubskich Państwowego Teatru Lalki „Tęcza” w Słupsku, związki miasta z Witkacym i największą na świecie kolekcją dzieł plastycznych artysty, zgromadzoną w Muzeum Pomorza Środkowego, promocję dokonań zakopiańskiego twórcy, realizowaną przez Teatr Rondo, wraz z ogólnopolskim konkursem „Witkacy pod strzechy” oraz

Akcentowanie wartości kulturowego dziedzictwa regionów, w których pracują teatry lokalne, jest charakterystyczne dla ich działań. Skoro funkcjonują one jako centra kultury, wartości pozostają elementem identyfikacji danej grupy i są podstawą do kształtowania poczucia tożsamości kulturowej [...]¹⁹.

W kontekście rozważań socjologów, poszukujących w działaniach miejskich teatrów różnorodnych metod na budowanie tożsamości kulturowej danego miejsca czy też danego regionu, pojawia się także kategoria teatru lokalnego, związanego ściśle i wieloaspektowo z danym miejscem oraz przestrzenią geograficzno-społeczną, najczęściej też związanego z danym miastem, jako miejscem jego powstawania. Wobec tego wszystkie słupskie instytucje teatralne można rozpatrywać w kontekście kategorii teatru lokalnego, któremu przypisuje się niezwykle ważne funkcje społeczne oraz kulturotwórcze. Nieduziak podkreśla:

Tymczasem teatr lokalny pragnie być odkrywczy i dynamiczny, wykazuje też otwartą postawę wobec odmienności. Nie rezygnuje jednak ze stawiania podstawowych pytań dla kształtującej się tożsamości. [...] Możliwość uczestniczenia w przedsięwzięciach opartych na tradycji danego regionu, a także szansa odkrywania dziedzictwa kulturowego sprawia, że tożsamość kulturowa lepiej jest uświadamiana, a przez to we właściwy sposób wypełnia funkcję selektywną²⁰.

Dzięki temu lokalne instytucje teatralne mają swój wkład nie tylko w budowaniu tożsamości kulturowej danego miejsca i regionu, ale tym samym przyczyniają się do rozwoju lokalnego regionalizmu, w tym konkretnym przypadku – regionalizmu słupskiego.

Praktyka

Nie sposób wymienić wszystkich przykładów praktycznej realizacji koncepcji regionalizmu słupskiego, choć kilka z nich z pewnością zasługuje na szczególną uwagę. Mam tu na myśli przede wszystkim kolejne tomy serii wydawniczej zatytułowanej *Materiały do poznania regionalizmu słupskiego*, wydawanej przez Słupskie Towarzystwo Społeczno-Kultural-

---

premierami Nowego Teatru im. Witkacego, a także przedstawienia plenerowe Teatru Rondo, usiłujące promować lokalne wierzenia i tradycje kultury słowiańskiej czy historię samego miasta Słupska.

¹⁹ E.M. Nieduziak, *Teatr lokalny miejscem działań kształtujących kulturową tożsamość człowieka...*, s. 187.

²⁰ *Taż*, *Poszukiwanie tożsamości kulturowej w działaniach teatrów lokalnych...*, s. 151–152.

ne Koło Miłośników Regionu i Przyjaciół Parku Krajobrazowego „Dolina Słupi”. Jak dotąd, w latach 1999–2008 ukazało się dziesięć tomów, obejmujących niezwykle zróżnicowaną problematykę: od omówień walorów krajobrazowo-przyrodniczych Ziemi Słupskiej i najciekawszych propozycji dotyczących różnych przejawów rozwoju lokalnej kultury, np. Festiwalu Pianistyki Polskiej w Słupsku czy miejskich koncertów muzyki organowej i kameralnej, po syntetyczne omówienia kwestii literackich związanych z rozwojem literatury w Słupsku²¹. Naczelnym zadaniem serii wydawniczej pozostaje nie tylko uwypuklenie problemów regionalistycznych Ziemi Słupskiej, ale także promowanie regionalistycznych spotkań i konferencji przeprowadzanych na Pomorzu Środkowym. Co ważne, *Materiały do poznania regionalizmu słupskiego* odnotowują wszystkie najnowsze słupskie publikacje popularno-naukowe i naukowe²² oraz wydawnictwa regionalne, prezentując także zbiory poszczególnych bibliotek miejskich z zakresu interesującej nas problematyki regionalnej. Spośród wielu lokalnych konferencji oraz spotkań badaczy, skupionych na problematyce „małych ojczyzn” i samej kategorii regionalizmu, na przypomnienie zasługuje między innymi sympozjum zatytułowane

---

²¹ Por. problematykę poszczególnych tomów serii wydawniczej: t. 1: *Szkice z współczesnego życia kulturalnego społeczeństwa słupskiego – jego zainteresowań i działalności w okresie po II wojnie światowej*, Słupsk 1999; t. 2: *Dokumenty i opracowania pokonferencyjne ze spotkań regionalistycznych dotyczących problemów Ziemi Słupskiej na tle sytuacji ogólnopolskiej*, Słupsk 2000 [materiały „Spotkania Regionalistów Pomorza” z 22–23 października 1999 w Słupsku]; t. 3: *Opracowania dotyczące problemów środowiskowych, kulturowych i socjologicznych Ziemi Słupskiej*, Słupsk 2000; t. 4: *Cykl opracowań w zakresie poznania krajobrazu naturalnego i kulturowego Pomorza Środkowego oraz przyczynków do historii miejscowych społeczeństw i współczesnych zagadnień społeczno-regionalistycznych*, Słupsk 2001; t. 5: *Dokumentacja sympozjum z dnia 7 czerwca 2002 r. pt. „Mała Ojczyzna w piśmiennictwie regionalnym” oraz przyczynki do historii społeczeństw środkowej części Pomorza*, Słupsk 2003; t. 6: *Zbiór materiałów konferencyjnych spotkania pt. „Do czego jest nam potrzebny regionalizm?” z dnia 11 września 2002 r. w Słupsku oraz opracowania socjologiczno-regionalistyczne*, Słupsk 2003; t. 7: *Zbiór opracowań w zakresie regionalnej literatury śródkowopomorskiej i rodzimego środowiska geograficzno-przyrodniczego oraz kulturowego, a także zapiski kronikarskie*, Słupsk 2006; t. 8: *Zbiór opracowań w zakresie historii, literatury, ruchu regionalistycznego i socjologii oraz zapiski kronikarskie*, Słupsk 2007; t. 9: *Opracowania dotyczące regionalnej literatury słupskiej, historii kulturowej, 40-lecia utworzenia Koła Miłośników Regionu STSK oraz zapiski kronikarskie*, Słupsk 2008; t. 10: *Zbiór opracowań w zakresie ochrony wybrzeża nadmorskiego i form ochrony przyrody powiatu słupskiego, zabytków kulturowych regionu Pomorza Środkowego, działalności Okregu Słupskiego Stowarzyszenia LIGA OCHRONY PRZYRODY oraz zapiski kronikarskie*, Słupsk 2008.

²² Warto w tym miejscu zwrócić wagę na tematy oraz publikacje słupskich historyków, zebrane w postaci literatury przedmiotu w pracy T. Katafiasz, *Dziedzictwo kulturalne jako składnik świadomości historycznej i tożsamości obecnych słupszczan*, [w:] *Materiały do poznania regionalizmu słupskiego*, t. VIII, *Zbiór opracowań w zakresie historii, literatury, ruchu regionalistycznego i socjologii oraz zapiski kronikarskie*, Słupsk 2007, s. 38–44.

Mała ojczyzna w piśmiennictwie regionalnym, zorganizowane w Słupsku w roku 2002 w Miejskiej Bibliotece Publicznej im. M. Dąbrowskiej²³, a także konferencja *Do czego jest nam potrzebny regionalizm* z roku 2002²⁴. Pomorską „małą ojczyznę” starają się także dowartościować organizatorzy cyklu przedsięwzięć naukowych, opisujących przestrzeń literacką, artystyczno-kulturową, socjologiczną oraz antropologiczną Pomorza, definiowanego jako wielonarodowa przestrzeń kulturowa. Pierwsze spotkanie, z roku 2007, odbyło się pod hasłem *Mit i literatura*²⁵; kolejne zaplanowano wokół tematów: *Wielkie Pomorze – tożsamość i wielokulturowość* oraz *Wielkie Pomorze – literackie konstrukcje i dekonstrukcje*.

Obok publikacji typowo naukowych regionalizm słupski promują także inne prace, skupiające się na lokalnej problematyce, jak na przykład: zbiorowa praca pod redakcją Ludwika Downara-Zapolskiego pt. *Inicjatywa i działalność Pierwszych Słupszczan (1945–1997)*²⁶, opracowanie Ewy Gontarek i Andrzeja Obecnego, wydane w serii Dom Grobów Słupskich²⁷, zatytułowane *Słupszczanie – patroni słupskich ulic*, ale także prace zgłoszone na konkurs literacki zorganizowany przez Słupski Uniwersytet Trzeciego Wieku, a następnie opublikowane w postaci zbioru wspomnień, któremu nadano tytuł *Mój nowy dom. Wspomnienia słupskich osadników*²⁸. W nurt publikacji wspomnieniowych wpisują się ponadto prace poświęcone pamięci dawnych słupszczan, jak na przykład: *Znani słupszczanie. Szkice biograficzne z powojennych dziejów miasta* autorstwa Alicji Świetlickiej i Elżbiety Wisławskiej²⁹ czy praca o zmarłych artystach i pracownikach Państwowego Teatru Lalki „Tęczą” w Słupsku – *Tęczowe zaduszki*³⁰. Podobny cel, związany z promowaniem koncepcji regionalni-

---

²³ Materiały z sympozjum zaprezentowano w t. V *Materiałów do poznania regionalizmu słupskiego*.

²⁴ Materiały z sympozjum zaprezentowano w t. VI *Materiałów do poznania regionalizmu słupskiego*.

²⁵ Por. *Wielkie Pomorze. Mit i literatura*, red. A. Kuik-Kalinowska, Gdańsk-Słupsk 2009. Publikacja jest owocem Międzynarodowych Konfrontacji Kulturowych, zorganizowanych w 2007 roku przez Instytut Polonistyki Akademii Pomorskiej w Słupsku, Instytut Kaszubski w Gdańsku oraz Urząd Miasta w Słupsku.

²⁶ *Inicjatywa i działalność Pierwszych Słupszczan (1945–1997)*, red. L. Downar-Zapolski, Słupsk 1998.

²⁷ Zob. E. Gontarek, A. Obecny, *Słupszczanie – patroni słupskich ulic*, Słupsk 2007.

²⁸ *Mój nowy dom. Wspomnienia słupskich osadników. Prace zgłoszone na konkurs literacki zorganizowany przez Słupski Uniwersytet Trzeciego Wieku*, red. i wstęp J. Nitkowska-Węglarz, Słupsk 2009.

²⁹ A. Świetlicka, E. Wisławska, *Znani słupszczanie. Szkice biograficzne z powojennych dziejów miasta*, Słupsk 2003.

³⁰ *Tęczowe zaduszki*, red. A. Obecny, Słupsk 2008.

zmu, stawiają sobie prace słupskiej pisarki Jolanty Nitkowskiej-Węglarz, zbierającej lokalne baśnie, legendy, jak i zapomniane opowieści z terenów Pomorza Środkowego³¹. Podejmowana przez nią próba przywracania z niepamięci pomorskich wierzeń oraz zapomnianych historii jest jednocześnie próbą przywracania lokalnej tożsamości współczesnym mieszkańcom Słupska. Większość prac poświęconych dziejom miasta i jego najbliższym okolicom wydawana jest przez lokalne wydawnictwo ARW LenART Słupsk, (mieszczące się w Głobinie, nieopodal Słupska) w ramach serii wydawniczej, zatytułowanej nieprzypadkowo *Nasza Pomorska Mała Ojczyzna*.

W promowanie koncepcji regionalizmu słupskiego swój wkład ma także Miejska Biblioteka Publiczna im. M. Dąbrowskiej w Słupsku, która nie tylko w szczególny sposób gromadzi pomorskie, w tym słupskie, prace regionalistyczne, sama wydaje wiele publikacji poświęconych tej problematyce³², ale także współtworzy Pomorską Sieć Informacji Regionalnej – Projekt współfinansowany przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego³³. Jego nadrzędnym celem jest stworzenie lokalnej bazy informacji regionalnej, zawierającej podstawowe wiadomości o kulturze, historii, folklorze, osiągnięciach i możliwościach gospodarczych województwa pomorskiego. Miejska Biblioteka Publiczna im. M. Dąbrowskiej w Słupsku współtworzy również inny serwis biblioteczno-informacyjny, tj. Bałtycką Bibliotekę Cyfrową, która nie tylko gromadzi, ale też dygitalizuje zbiory i dokumenty z dziedziny regionalizmu pomorskiego oraz słupskiego.

Wszystkie przytoczone wcześniej przykłady praktycznej realizacji koncepcji regionalizmu słupskiego (choć należy pamiętać, iż są to zaledwie przykłady najbardziej reprezentatywne) dowodzą nie tylko potrzeby rozwoju samej koncepcji teoretycznej, zaproponowanej przez

---

³¹ Por. m.in.: *Szukajcie pomorskich skarbów. Nietypowy przewodnik po ziemi słupskiej dla żądnych przygód turystów*, Słupsk 1998; *Słupsk – miasto niezwykłe*, Słupsk 2001; *Tajemnicze Pomorze*, Łódź 2001; *Jak Słupski Chłopczyk dzieci zaczarował*, Słupsk 2001; *Baśnie regionu słupskiego*, Słupsk 2002; *O słupskich wiedźmach i dzielnym szewczyku*, Słupsk 2002; *O pięknej korszarce i skarbie Rowokotu: legenda pomorska*, Słupsk 2002; *Niedźwiadek szczęścia: legenda słupska*, Słupsk 2003.

³² Por. m.in.: *Seria Bio-bibliograficzna pt. Sylwetki Pisarzy Słupskich w opracowaniu A. Świetlickiej; A. Świetlicka, Ziemia słupska w podaniu, baśni i legendzie. Poradnik bibliograficzny*, Słupsk 1993; *A. Świetlicka, E. Wisławska, Słownik historyczny miast i wsi województwa słupskiego: przewodnik bibliograficzny*, Słupsk 1998.

³³ Cały projekt współfinansowany jest przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w Ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego, realizowanego przez Wojewódzką i Miejską Bibliotekę Publiczną im. J. Conrada-Korzeniowskiego w Gdańsku.

Zbigniewa Zielonkę, ale także jej szczególnej żywotności na gruncie słupskich dokonań badawczych oraz kulturalnych. Wymienione przykłady dowodzą również tego, że tylko teoria poparta praktyką może w przyszłości zaowocować efektywnymi wynikami badań skupionych na problematyce „małych ojczyzn”, widzianych również w perspektywie dociekań oraz pytań o wspólnotę.

Anna Sobiecka

Regionalism in the Słupsk Area – Theory and Practice

The article presents the category of Słupsk regionalism, proposed by Zbigniew Zielonka, which has been developed on the basis of local and regional investigations. The theoretical formulations were relatively quickly realised in the series of investigative studies, the publication of academic and popular works as well as in local regional conferences. The topics discussed so far are presented in the present study. The discussions prove that there is a need of developing the theoretical concept itself, but also that only the theory which is supported by practice can yield future investigations of the problem of „the small regions”.